

The place of Sports and The Development of Sports Diplomacy in The Advancement of Global Policies of Saudi Arabia

Hadis Bahrani*

Farzad Rostami**

Abstract

Modern sports have an important role and position in the contemporary world. Despite the assumption of "separation of sports from politics", it must be acknowledged that there is a stable two-way relationship between sports and politics in the domestic and foreign spheres. Considering the impact of sports on the public mind, today sports is not just a competition for entertainment in international arenas, but it is a factor for transferring feelings, experiences of cultures and an effective tool for pursuing foreign policy and national interests.

The results of the research indicate that the Arab sheikhs, aware of the sports potentials and capabilities and the use of soft power, are looking for a kind of branding and presentation of Saudi Arabia as a modern and peace-loving land. Therefore, by hosting sports competitions and employing the stars of the sports world, it has strengthened its mental and objective power, and by using economic and commercial opportunities, it has strengthened its credibility and increase their international prestige. In addition to this, reducing dependence on oil resources, diversifying income sources and increasing the flow of capital, as well as playing a new role in the field of geopolitics, are other reasons for Saudi investment in the field of sports.

Keywords: sports diplomacy, international prestige and credit, soft power, national branding.

* Master of International Relations, Razi University, Kermanshah, Iran (Corresponding Author),

hadisbahrani1400@yahoo.com

** Assistant Professor of Political Science, Faculty of Social Sciences, Razi University, Iran,

f.rostami1361@gmail.com

Date received: 20/01/2024, Date of acceptance: 30/05/2024

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جایگاه ورزش و توسعه دیپلماسی ورزشی در پیشبرد سیاست‌های جهانی عربستان

حدیث بهرامی*

فرزاد رستمی**

چکیده

ورزش مدرن، نقش و جایگاه مهمی در جهان معاصر دارد. با وجود گزاره مفروض «جدایی ورزش از سیاست»، باید اذعان کرد که رابطه دوسویه استواری میان ورزش و سیاست در حوزه داخلی و عرصه خارجی برقرار است. با توجه به اثر گذار ورزش در اذهان عمومی امروزه ورزش صرفاً یک رقابت جهت سرگرمی در میادین بین‌المللی نیست بلکه عاملی جهت انتقال احساسات تجربیات فرهنگ‌ها و ابزاری موثر در جهت پی‌گیری سیاست خارجی و منافع ملی است. هدف از نگارش این پژوهش بررسی جایگاه ورزش و دیپلماسی ورزشی در تسریع بخشیدن به اهداف عربستان سعودی در عرصه جهانی می‌باشد. نتایج پژوهش‌ها حاکی از آن است که که شیوخ عرب با آگاهی از پتانسل‌ها و قابلیت‌های ورزشی و به کارگیری قدرت نرم به دنبال نوعی برند سازی و نمایش عربستان به عنوان سرزمینی مدرن و صلح طلب هستند. از این رو با کسب میزبانی مسابقات ورزشی و به کارگیری ستاره‌های دنیای ورزش قدرت ذهنی و عینی خود را تقویت نموده و با استفاده از فرصت‌های اقتصادی و تجاری بر اعتبار و پرستیژ بین‌المللی خود بیفزایند. علاوه بر این کاهش وابستگی به منابع نفتی، متنوع سازی منابع درآمدی و افزایش جریان ورود سرمایه و هم‌چنین ایفاگری نقش جدید در حوزه ژئوپلیتیک، از دیگر دلایل سرمایه گذاری عربستان در حوزه ورزش می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: دیپلماسی ورزشی، پرستیژ و اعتبار بین‌المللی، قدرت نرم، برند سازی ملی.

* کارشناس ارشد روابط بین‌الملل، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول)،
hadisbahrami1400@yahoo.com

** استادیار علوم سیاسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران، f.rostami1361@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۳۰، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۱۰

۱. مقدمه

روابط بین الملل به عنوان یک حوزه مطالعاتی مهم در سال های اخیر با طیف جدیدی از موضوعات و متغیر های نوظهور روبه رو بوده و نمی توان به ظرفیت ها و قابلیت های این رشته مطالعاتی در پرداختن به طیف گوناگون از موضوعات بی توجه بود. ورزش به عنوان یکی از حوزه هایی که کارکرد آن در عرصه سیاست، اجتماع، اقتصاد، فرهنگ و و تاثیران آن در روابط بازیگران بین المللی امروزه مورد توجه بسیاری از صاحب نظران و محققان این حوزه قرار گرفته است. در دنیای امروز که دیگر نمی توان مانند گذشته تنها بر تبادلات بین دولتی در قالب دیپلماسی سنتی تکیه کرد در گذر واژه ها دیپلماسی سیاست، فرهنگ، هنر، ورزش در عرصه های مختلف جوامع بشری نقش آفرینی می کنند. و در میان تمام دیپلماسی ها دیپلماسی ورزشی پدیده ای فراگیر می باشد که در سطح دیپلماتیک یکی از مهمترین مولفه های ارتباطی میان کشور ها محسوب می گردد. دیپلماسی ورزشی می تواند با ارائه ی خواست ها خود و با تاثیر نهادن بر عموم مردم به نتایج مطلوبی دست یابد. امروزه و با نزدیک تر شدن ارتباط میان ورزش و سیاست ورزش ارتباط نزدیکی با سیاست پیدا کرده و به عنوان ابزاری برای سیاست خارجی و دیپلماسی عمومی به شمار می آید. لذا کشور ها در تلاش اند از ورزش به عنوان ابزاری جهت کسب اهداف گسترده خود در زمینه کسب قدرت، اعتبار، تجارت، استفاده نمایند. دیپلماسی ورزشی به عنوان مولفه ای کارآمد می تواند زمینه ساز ارتقا روابط دولت ها و افزایش همگرایی و صلح جهانی شود. اگرچه رقابت های ورزشی می تواند لحظات پر شور و نشاطی را برای میلیون ها انسان در سراسر جهان فراهم آورد اما در ورای ابعاد ظاهری اهداف دیگری نهفته است که جذابیت رخداد های ورزشی را دوچندان می کند. از این رو رخداد ها و رقابت های ورزشی می توانند یک عامل مهم در راه رسیدن کشورها به اهداف سیاسی باشد. کشور عربستان با کسب میزبانی مسابقات ورزشی قدرت ذهنی و عینی خود را تقویت نموده و با استفاده از فرصت های اقتصادی و تجاری بر اعتبار و پرستیژ بین المللی خود بیفزایند. از این رو می توان گفت از بهار سال ۲۰۱۶ که محمد بن سلمان چشم انداز ۲۰۳۰ را برای عربستان سعودی مطرح ساخت ورزش به عنوان یکی از مولفه های موثر در سیاست خارجی این کشور قرار گرفت. خاندان حاکم عربستان دریافته اند ورزش با توانایی خود در ایجاد هیجان و تعلق ملی وسیله ای فوق العاده برای کسب حسن نیت سیاسی روابط جدید دیپلماتیک و سرمایه گذاری است. اهداف شیوخ عرب از هزینه ها و برنامه های ورزشی منحصر ا محدود به اهداف ورزشی نمی باشد و به نظر می رسد عربستان

در تلاش است تا با سرمایه گذاری در مسیر اهداف ورزشی بتواند به اهداف برنامه ۲۰۳۰ جهت ساختن سرزمینی مدرن و نام آشنا برای تمام جهانیان دست یابد. با عنایت به مسائل مطرح شده پژوهش پیش رو در به دنبال پاسخ به پرسش می باشد که ورزش و دیپلماسی ورزشی چگونه تسریع کننده و تسهیل کننده کشور عربستان جهت دست یابی به اهداف جهانی است؟ پژوهش ما بر این فرضیه استوار است که سران عرب با کسب میزبانی مسابقات ورزشی مهم و به کار گیری ورزش کاران نام آشنا قدرت ذهنی و عینی خود را تقویت نموده و با استفاده از فرصت های اقتصادی و تجاری بر اعتبار و پرستیژ بین المللی خود بیفزایند و تصویری مدرن و قدرتمند از سرزمین خود به جهانیان عرضه نماید. روش پژوهش از نوع توصیفی بوده و داده ها به روش کتابخانه ای جمع آوری گردیده است.

۱.۱ چهارچوب نظری

ورزش نقش مهمی در زندگی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مردم کشورهای مختلف دارد، ورزش یک علاقه مشترک اجتماعی است که مردم را در سراسر جهان، از هر نژاد و مذهب در رقابت های ورزشی شرکت می دهد و یک منبع قوی از غرور ملی و همبستگی را به وجود می آورد. ورزش در عصر جدید در کنار تاثیرات جسمی و فیزیکی، به عنوان صنعتی است که در عرصه های مختلف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، نقش کم نظیری دارد. (موری، ۱۴۰۱: ۱۲) دیپلماسی ورزشی در چنین فضایی اهمیت پیدا می کند و به ویژه امروزه به واسطه عصر ارتباطات و فناوری های اطلاعاتی، مسابقات ورزشی در سطح جهان بینندگان بی شماری را مجذوب صحنه های حرفه ای می سازد که از طریق آن می توان پیام های اثر گذاری را به آنها منتقل کرد. ورزش به ویژه در قالب رقابت های جهانی پرتعداد از ظرفیت بسیار بالای تبلیغی برخوردار بوده و می توان از آن در جهت اشاعه فرهنگ و پیام های یک ملت استفاده کرد. تمایل افکار عمومی جهان به کسب اخبار و اطلاعات مربوط به رویدادهای ورزشی از یک سو و انعکاس گسترده وقایع ورزشی در رسانه های ارتباطی جمعی جهانی از سوی دیگر، موجب شده است تا قلمرو ورزش و سیاست روز به روز به هم نزدیک تر شوند و مفهومی به نام دیپلماسی ورزشی در کنار دیپلماسی عمومی و تصویرسازی بین المللی ظهور کند. دیپلماسی ورزشی (Sports diplomacy) ابزاری است برای دستیابی به اهداف سیاست خارجی که از جهات مختلفی برای دولت ها حائز اهمیت می باشد. از آنجا که یکی از منابع قدرت نرم کشورها ورزش و کارکرد های بین المللی آن است این وضعیت موجب ظهور مفهوم دیپلماسی ورزشی

در انواع دیگر دیپلماسی ها شده است. به عبارت دیگر دیپلماسی عمومی به مفهوم ایجاد فضایی در افکار عمومی کشور یا کشور های هدف می باشد. در واقع تغییر است که به دلیل جهانی شدن و وضعیت قدرت به وجود آمده است. (قربانی ۱۳۹۸: ۱۸) به نقل از موسوی و همکاران (۱۴۰۱: ۸۱-۸۰). دیپلماسی ورزشی زیر چتر گسترده دیپلماسی عمومی قرار گرفته است و شامل برنامه ها و اهدافیست که افراد ورزشی از طرف دولت خود و در ارتباط با سیاست کشور ها به انجام می رسانند. رابطه میان سیاست ورزش و دیپلماسی رابطه دیرینه ایست که در طول تاریخ شاهد آن هستیم که ورزش کارکردی فراتر از جنبه بازی و سرگرمی به خود گرفته است. (استوارت موری، دیپلماسی ورزشی). با توجه به تعاریف ارائه شده ورزش و رویداد های ورزشی بین المللی یکی از عرصه های هر کشور جهت تحقق اهداف پیگیری دیپلماسی عمومی خود می باشد. رویداد های ورزشی و به طور کلی ورزش های بین المللی به طور خاص در چهارچوب راهبرد های گسترده مدیریت افکار عمومی، توسط دولت ها نقش مهمی در تجهیز منابع قدرت نرم نهفته شده در ارزش ها، فرهنگ ها، و سیاست دارد رویداد های بزرگ ورزشی بین المللی فرصت های گسترده ای برای تحقق اهداف دیپلماسی عمومی کشور ها ارائه می کند. بیننده گان تلویزیونی رویداد های بزرگ ورزشی هم چون جام جهانی فوتبال یا بازیهای المپیک بر میلیون ها نفر بالغ میشود که بر این جمع می توان میلیون ها نفر مخاطب رسانه های شنیداری یا مکتوب و صدها هزار تماشاچی که برای دیدن مسابقات به ورزشگاه می آیند را نیز اضافه نمود. (صباغیان، ۱۳۳-۱۳۹۳: ۱۳۴) از این روست که مفهوم دیپلماسی ورزشی به عنوان یکی از شاخص های مهم و اصلی توسعه قدرت نرم و دیپلماسی عمومی مورد توجه بسیاری از کشور های توسعه یافته و اقتصاد های نوظهور قرار گرفته است. <https://rc.majlis.ir/fa/news/show/1772833>

۲.۱ پیشینه پژوهش

از پژوهش های داخلی در حوزه دیپلماسی ورزشی می توان به چند مقاله ذیل اشاره نمود:

رضا التیامی نیا و مهدی محمدی عزیز آبادی در پژوهش خود تحت عنوان نقش تبعی و تسریع کننده ورزش در فراهم کردن شرایط صلح میان دولت ها بر نقش ورزش در شکل گیری و تقویت همبستگی هویت های کوچک و بزرگ گروهی، قومی و ظرفیت لازم جهت رساندن پیام هایی نظیر توسعه، صلح، دوستی، تعاون، و همکاری یاد شده است.

جایگاه ورزش و توسعه دیپلماسی ورزشی ... (حدیث بهرامی و فرزاد رستمی) ۳۱

حسین پلونده و فرزاد رستمی در اثر خود تحت عنوان سنجش ارتباط بین دیپلماسی ورزشی و پرستیژ بین المللی کشورها، مطالعه موردی میزبانی قطر برای جام جهانی فوتبال ۲۰۲۲ با اشاره به برگزاری جام جهانی سال ۲۰۲۲ در قطر به این مسئله اشاره نمود که قطر در چهارچوب دیپلماسی خود برآن است تا پرستیژ و اعتبار بین المللی خود را افزایش دهد لذا سیاست خارجی قطر به گونه ای تعریف شده که بتواند در سیاست جهانی به بازیگری مهم و قابل اعتماد تبدیل شود.

امین رضا بخشی چناری و همکارانش در پژوهش خود تحت عنوان ارائه راهکارهایی برای توانمند سازی و ارتقا دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی ایران با ارائه راهکارهایی برای توانمند سازی و تقویت توسعه دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی به دنبال ارائه راهکارهایی راهبردی میان وزارت امور خارجه و کمیسیون سیاست خارجی مجلس با وزارت ورزش و جوانان جهت ارتقا دیپلماسی ورزشی بود.

محمد مهدی عزیز آبادی در پژوهش خود تحت عنوان جایگاه ورزش در سیاست داخلی و بین المللی برای ایجاد صلح و دوستی با بیان این مسئله که در ورزش و رخداد های ورزشی صلح و دوستی تقویت می شود و در کنار آن تعلقات ملی و تمایزات میان ملت ها نیز کاملاً پذیرفته می شود از این رو ورزش های طرفدار کار کردی آموزی برای یاد دادن قوانین اجتماعی و سرزمینی پیدا کرده اند.

رضا حسن پور قادی و مرتضی دوستی در پژوهش خود تحت عنوان تحت عنوان جایگاه دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی ایران پس از پس از انقلاب ۱۳۵۷ به جایگاه دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی کشور، در دولت های جمهوری اسلامی ایران بعد از انقلاب اسلامی پرداخته شده است. نتایج حاکی از آن بود که دیپلماسی ورزشی کشور از روند و الگوی خاصی پیروی نمی کند، ولی هرچه از صدر انقلاب می گذرد، دولت ها بدون توجه به مواضع سیاسی خود به استفاده بیشتر از این دیپلماسی در راستای اهداف خود روی آورده اند.

در آثار و پژوهش های خارجی نیز می توان به موارد زیر اشاره نمود :

استانیس الزبورگ در اثر خود تحت عنوان سعودی ها در ورزش جاه طلبی های بسیار بزرگ تر از شست و شوی ورزشی با اشاره به این مسئله که بسیاری از دولت ها امروزه به طور گسترده در دنیای ورزش سرمایه گذاری می کنند دست یابی به اهداف سیاسی با بهره گیری از دیپلماسی ورزشی را عامل مهمی در پیگیری اهداف جهانی ملت ها می دانند. امروزه این امر با جهانی سازی و توسعه فناوری ها گسترش و نمود بیشتری یافته است.

آرون اتینگر در (۲۰۲۳) اثر خود تحت عنوان عربستان سعودی، دیپلماسی ورزشی و سرمایه داری استبدادی در سیاست جهانی ابتدا به بررسی مفهوم دیپلماسی ورزشی و به کارگیری قدرت نرم پرداخته و دیپلماسی ورزشی عربستان را با اشاره به اهداف تعیین شده چشم انداز ۲۰۳۰ تبیین و توصیف نموده است. در این پژوهش ضمن تاکید بر دیپلماسی ورزشی عربستان جهت دست یابی به اهداف و برنامه های ۲۰۳۰ به نحوه کارگیری قدرت نرم در جهت رسیدن به اهداف مورد نظر نیز پرداخته شده است.

۲. نقش تبعی و تسریع کننده ورزش در افزایش قدرت، و اعتبار جهانی

ورزش در دنیای امروز به عنوان یک عامل بسیار مهم اجتماعی، سیاسی و بین المللی شناخته می شود. این پدیده اجتماعی تاثیرات فراوانی در شکل گیری و تقویت همبستگی های کوچک، بزرگ و گروهی، قومی و ملی دارد. و این قابلیت را دارا می باشد تا پیام های مختلف دیگر نظیر صلح، دوستی، تعاون و همکاری را به گوش تمام ملل برساند. (التیامی، محمدی عزیزآبادی ۱۳۹۴:۱۷۳) این موضوع در طبیعت ورزش ریشه دارد. ورزش به دلیل ماهیت خویش قابلیت بسیج عمومی، تهییج احساسات، و بهره گیری از آن جهت توسعه اقتصادی، تبلیغات رسانه ای، ایجاد مشروعیت و ملت سازی را دارد. خلق مفهوم دیپلماسی ورزشی نشان دهنده خلق عرصه ای جدید برای تعاملات سیاسی و تجلی فرهنگی میان ملت است و در این راستا هرکشوری از طریق هزینه و ایجاد زیر ساخت های ورزشی تمایل به استفاده از این دیپلماسی در راستای اهداف جهانی خود دارد. به اعتقاد بسیاری از صاحب نظران علم روابط بین الملل، در دنیای امروز ورزش و مناسبات ورزشی رکن مهمی از سیاست خارجی را تشکیل می دهند. امروزه جامعه جهانی با ورزش پیوندی جدایی ناپذیر دارد. ورزش بین الملل با سازو کار نهادی بزرگ خود از جمله کمیته بین المللی المپیک (IOC) (International Olympic Committee)، فیفا (FIFA) (International Football Association)، توانسته است حتی از سازمان ملل نیز پیشی گرفته و موفقیت یک کشور در یک رویداد بین المللی با کسب اعتبار و توجهی جهانی همراه باشد. (تهذیبی، ۲۰۱۴:۲). به عقیده پژوهشگران همانگونه که دیپلمات ها برای تحقق و تعقیب منافع ملی دور یک میز می نشینند ورزشکاران نیز برای تحقق این منافع به دور پیست می روند. تمایل افراد برای آگاهی از اخبار و اطلاعات مربوط به رویداد های بین المللی، هم چنین گسترش فوق العاده وسایل ارتباط جمعی عرصه ورزش را به صحنه جهانی مبدل ساخته است. از این روست که از سال های دهه ۱۹۶۰ میلادی به بعد برخی جریان ها و

حرکت های سیاسی به برکت حضور گسترده وسایل ارتباط جمعی توانسته اند از اجتماعات ورزشی به نفع خود و در جهت بیان افکار و خواسته ها بهره برداری نمایند. (دوستی و دیگران ۱۴:۱۳۹۱ به نقل از رستمی و پلونده ۳۵۱:۱۴۰۰) علاوه بر اهمیت ورزش در تجارت و موقعیت اقتصادی ملت ها ۴ مولفه مهم در کسب اعتبار و قدرت پیگیری منافع ملی در نتیجه بهره مندی از دیپلماسی ورزشی وجود دارد: ۱. ورزش می تواند صدای یک ملت را رساتر به گوش سیاست مداران برساند. ۲. رویداد های ورزشی برای کشور های میزبان فرصت های دیپلماتیک فراهم می آورند. ۳. دولت ها دیگر به ورزش به عنوان پدیده ای اضافه ای یا تفننی نمی نگرند. ۴. دیپلماسی ورزشی به حکومت ها اجازه میدهد تا زمانی که روابط دیپلماتیک آنها ضعیف و قوی است انعطاف پذیری قابل توجهی را در آن سوی وضعیت سیاسی از خود نشان دهد. (رستمی، پلونده ۲۵۳-۲۵۲:۱۴۰۰) لذا به نظر میرسد امروزه معادله امنیت و کسب قدرت چهارچوب سنتی خود را از دست داده و این مسئله سبب شده تا امروزه قدرت نرم بسیار بیشتر از قدرت سخت افزاری دارای تاثیر و نفوذ باشد از این رو یکی از ابزار هایی که می تواند در حفاظت و ارتقا سطح منافع ملی هرکشوری متمر ثمر باشد بهره گیری از قدرت دیپلماسی ورزشی جهت افزایش قدرت و پی گیری سیاست های جهانی است. (سیمبر و همکاران ۸:۱۳۹۴) از این روست امروزه برای کشور هایی مانند روسیه، چین، قطر، امارات، بلاروس، عربستان ورزش به عنوان یک سیاست و بخشی از استراتژی ملی می باشد. (2: 2023P Aaron Ettinger)

۳. سیاست خارجی و ورزش در عربستان

۱.۳ سیاست خارجی عربستان

عربستان سعودی به عنوان یکی از مهمترین کشور های منطقه خلیج فارس و غرب آسیا به دلیل تاثیر گذاری بر معادلات قدرت جهانی همواره مورد توجه و عنایت پژوهشگران بوده است. جایگاه مهم و نفوذ عمیق عربستان سعودی بر منطقه و جهان از دلایلی گوناگون ریشه می گیرد. (اسدی، ۱:۱۳۹۵) وجود منابع عظیم نفت و گاز در این سرزمین، وجود حرمین شریفین و برگزاری سالانه مراسم حج در عربستان سعودی و همچنین ارتباطات عمیق این کشور با سران آمریکا بر نقش موثر این کشور بر معادلات قدرت در منطقه و جهان صحنه گذارده است. (نجابت، کوشکی ۱:۱۳۹۷) پیوند نفت، قبیله، پادشاه، اسلام وهابی و تعامل سنتی با ایالات متحده موجب شده است که عربستان سعودی همواره به عنوان کشوری محافظه کار و موافق

وضع موجود شناخته شود. عربستان تنها کشور موجود در غرب آسیا و شمال آفریقا است که از زمان تأسیس در سال ۱۹۳۲ تاکنون با هیچ کودتا، انقلاب و تغییر بنیادینی مواجه نشده است. این کشور با وجود تغییرات تاکتیکی، رفتار مشابهی در سطح راهبردی در دوره‌های مختلف تاریخی از خود بروز داده است که شناخت آن می‌تواند به تحلیل، تبیین و آینده‌پژوهی سیاست خارجی ریاض کمک زیادی کند. (آدمی، مشتاقی ۱۳۹۹: ۲) فضای رقابت آمیز بازار نفت و تحولات پی در پی خاورمیانه و منطقه جنوب غرب آسیا سیاست خارجی عربستان سعودی بنا به دلایل عدیده به ویژه پیش از به قدرت رسیدن ملک سلمان و افزایش قدرت بن سلمان ولی عهد پادشاهی اهمیتی فوق العاده و تاثیر گذار در مغادلات منطقه پیدا کرده است. بنا به عقیده بسیاری سیاست خارجی عربستان تا سال های اخیر مبتنی بر چنبره عوامل متضاد داخلی به جای ترجیح منافع ملی در دراز مدت، رویکرد افزایش وابستگی به غرب را در سیاست خارجی دنبال می کند مسئله امنیت و حفظ حاکمیت خانواده سلطنتی هدف اصلی سیاست گذاران ریاض است و تحقق آنرا صرفا با تکیه به غرب می داند. (بزرگمهری، نوروزی ۱۳۹۸: ۸) مولفه موثر دیگر در سیاست خارجی عربستان در آمد ها و عواید حاصل از فروش نفت به عنوان عنصری اساسی جهت تداوم و توسعه عربستان می باشد. بر اساس الگوهای ارائه شده هرچه میزان منابع مالی دولت ها افزایش یابد تمایل آنها برای اتخاذ سیاست خارجی تهاجمی افزایش می یابد. این الگو کلان در خصوص عربستان نیز به گواه تاریخ صدق می کند. عربستان در سال های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۳ با افزایش تولید و هم چنین در شرایط افزایش بهای نفت توانست ذخایر ارزش خود را حدود ۷۰۰ میلیارد دلار افزایش دهد. این واقعیت بستر لازم و توانمندی مالی لازم برای پیگیری سیاست خارجی تهاجمی از سوی عربستان را فراهم نموده است. از این رو است که عربستان در سیاست خارجی خود با اتکا به منابع نفتی و ثروت بیکران و با اعطا امتیازات مالی به بازیگران منطقه ای و فرامنطقه ای سعی دارد به عنوان مولفه ای مهم و اثر گذار در جهان شناخته شود. به طوری که تا پیش از سیاست های اصلاح طلبانه بن سلمان شاخص و برند اصلی در شناخت ریاض منابع نفتی و وجود حرمین شریفین به عنوان مکانی مذهبی برای مسلمان بود اما در سال های اخیر شاهد چرخش در سیاست خارجی عربستان هستیم در این سال ها عمل گرایی جریان غالب در عربستان در یکی، دو سال گذشته گسترده تر و فراگیرتر شده است. در سال های اولیه زمامداری بن سلمان تصور او این بود که شاید می تواند ضمن انجام اصلاحات در داخل و تمرکز بر جذب سرمایه خارجی و ابتکاراتی مانند چشم انداز ۲۰۳۰، هم زمان بلندپروازی های ژئوپلیتیک خود در منطقه، از جمله جنگ در

یمن و تقابل حاد با ایران را ادامه دهد و همچنان از ابزاری مانند قتل فجیع خاشقجی برای سرکوب مخالفان استفاده کند؛ اما برخی حوادث مانند حمله پهپادی به بخشی از تأسیسات نفتی سعودی در ۲۰۱۹ و عوارض ادامه‌دار جنگ یمن نشان داد که بدون تنش‌زدایی در خارج، اصلاحات در داخل و متنوع‌سازی منابع اقتصادی از بخت زیادی برخوردار نخواهد بود. در نتیجه، یکی، دو سالی است که رهبری سعودی بر رفع تنش در منطقه متمرکز شده و می‌کوشد بر عواملی که برای وجهه بین‌المللی کشور و جذب سرمایه‌گذاران خارجی مضر است، فائق آید. چشم‌انداز ۲۰۳۰ که هدفش متنوع‌سازی منابع اقتصادی، فاصله‌گرفتن از وابستگی به نفت، جذب توریسم و توسعه فرهنگی و هنری و ورزشی است، مستلزم جذب سرمایه و کارشناسان متخصصان و چهره‌های مشهور خارجی است که علاوه بر رفع بی‌ثباتی‌های ناشی از تنش در خارج، ایجاد تحول در جامعه بسته و سنتی عربستان را ایجاد می‌کند. در این چارچوب، سیاست خارجی جدید عربستان متوجه ایجاد توازن در سیاست خارجی و متنوع‌سازی منابع حمایتی سیاسی و اقتصادی شده است. توسعه رابطه با چین که خود بانی و مروج تمرکز بر توسعه اقتصادی در جهان در حال توسعه بوده و از این طریق در مدت نزدیک به پنج دهه مردم خود را از فقر و گرسنگی به آستانه تبدیل شدن به اقتصاد اول جهان رسانده، بسیار مهم است. توسعه روابط با چین که نفت می‌خرد و سرمایه و فناوری عرضه می‌کند، می‌تواند نقش مهمی در اصلاح مسیر این منطقه داشته باشد. عادی‌سازی روابط ایران و عربستان نیز سیاست، اقتصاد و فرهنگ، در خاورمیانه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. برقراری آتش‌بس در یمن و ادامه آن در عمل پیامد دیگر سیاست خارجی جدید عربستان است. حمله روسیه به اوکراین نیز که موجب تمرکز آمریکا و اروپا بر روسیه شد، بر میل عربستان برای تنش‌زدایی در منطقه و تمرکز بیشتر بر امکانات و توسعه داخل افزود؛ ضمن اینکه با اتخاذ سیاست بی‌طرفی و اقداماتی مانند برگزاری کنفرانسی در هفته آینده در ریاض در صدد تبدیل کردن این جنگ به یک فرصت برای خود است. (<http://irdiplomacy.ir/fa/news/2021026>) تصور عربستان این است که حائز شرایط لازم برای تبدیل شدن به دروازه جهان عرب شده و از این طریق فرصت بی‌سابقه‌ای برای تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم بر خاورمیانه یافته است. اینکه سیاست داخلی و خارجی چنین کشوری در هر منطقه‌ای چگونه باشد، بی‌شک بر کل آن منطقه تأثیر می‌گذارد. به طور غیرمستقیم، مسیری که عربستان در راستای توسعه بخش‌های مختلف خویش گرفته، می‌تواند مشوقی برای دیگر کشورهای منطقه باشد. امروزه بخش ورزش به عنوان یکی از ارکان حیاتی در دستور کار سیاست خارجی عربستان قرار گرفته است که نشانگر حمایت‌های همه‌جانبه

گسترده عمومی از ورزش و تمایل به رقابت در کارزار های بین المللی می باشد. سرمایه گذاری در حوزه ورزش امروزه تلاشی است برای تنوع بخشیدن به بخش های مختلف اقتصادی، من جمله اقتصاد گردشگری ناشی از میزبانی رویداد های ورزشی جهت اشتغال زایی است. سازماندهی رویداد های ورزشی جهت جذب گردشگران در سراسر دنیا خواهد بود که در دستور سیاست خارجی عربستان قرار گرفته است. (Lujain Alotaibi2022:4-8)

۲.۳ ورزش و اهداف ورزشی در عربستان

در بهار ۲۰۱۶ که محمد بن سلمان ولیعهد عربستان طرح چشم انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی را ارائه نمود این طرح یک نقشه راه و یک طرح بلند پروازانه است که نشان دهنده روند اصلاحات جامع اقتصادی، سیاسی، و ساختار های اجتماعی پادشاهی می باشد. در این طرح بر ترویج فرهنگ و معرفی عربستان سعودی در سر تا سر جهان تاکید شده است. (شریعتی ۱۳۹۹:۶) چشم انداز سال ۲۰۳۰ عربستان بخشی از آرزوی عربستان برای جذب سرمایه گذاری و ایجاد اتحاد های سیاسی است. و این رژیم به خوبی از نیاز به تغییر ساختار های اقتصادی خود برای کاهش وابستگی به منابع نفتی آگاه می باشد. ورزش یک رکن کلیدی در چهارچوب چشم انداز ۲۰۳۰ است خاندان حاکم در عربستان دریافته اند که ورزش با توانایی خود در ایجاد هیجان و تعلق ملی وسیله ای فوق العاده برای کسب نیات سیاسی و روابط دیپلماتیک و سرمایه گذاری فراهم می کند. به همین علت در سالهای اخیر ورزش به عنوان بازیگر مهم سیاسی برای رهبران عربستان مبدل گشته است. یکی از ابتکارات چشم انداز ۲۰۳۰ صندوق سرمایه گذاری دولتی پادشاهی یا صندوق سرمایه گذاری عمومی (PIE) می باشد که به دنبال تنوع و غنی سازی تجربه گردشگری و صنعت سرگرمی پادشاهی برای ساختن جامعه ای پر جنب و جوش و تقویت نقش اقتصادی و اجتماعی بخش ورزش در تمام سطوح است. لذا این صندوق نقش مهمی در استراتژی ورزشی عربستان از طریق حمایت های مالی مختلف در گلف، موتور سواری، و مالکیت برخی باشگاه های اروپایی می باشد. این طرح که به خوبی نشان دهنده استراتژی چند وجهی چشم انداز ۲۰۳۰ عربستان را نشان می دهد و نشان از رشد عرصه های ورزشی در کلیه زمینه ها می باشد. (<https://www.isna.ir/news/1401102819607>)

۳.۳ میزبانی‌های ورزشی عربستان

عربستان سعودی در چند سال اخیر میزبانی‌های خود از رویداد های ورزشی بین‌المللی را تشدید نموده است. آنها به دنبال افزایش استراتژی میزبانی بوده و حق میزبانی بازی های زمستانی ۲۰۲۹ و بازیهای آسیایی ۲۰۳۴ را به دست آورده اند و برای میزبانی جام ملت های آسیا در سال ۲۰۲۷ با هند رقابت خواهند نمود. تحقیقات گویای این واقعیت است که عربستان در سال های اخیر میزبان تعداد زیادی از رخدادهای ورزشی بوده و از جمله مهمترین آنها می توان به میزبانی رقابت های بوکس میان الکساندر اوسیک و آنتونی جاشوا در جده عربستان برگزار گردید. همچنین در خصوص ورزش کشتی کج کمپانی WWE با عقد قرار داد ۱۰ ساله با سران ورزشی عربستان میزبانی یک دهه رویداد های این کمپانی را به این کشور واگذار نمود. هم چنین عربستان در سال ۲۰۲۰ میزبان رقابت های فرمول یک در جده شد و پس از بحرین و امارات سومین کشور عربی است که میزبان رقابت های فرمول یک شده است. از دیگر رخدادهای ورزشی برگزار شده در عربستان میتوان به برگزاری سوپر جام اسپانیا و ایتالیا و میزبانی رقابت های جهانی گلف اشاره نمود. هم چنین عربستان میزبانی رقابت های المپیک زمستانی سال ۲۰۲۹ را به دست آورده است. آنچه مشخص است این است که برگزاری این رویداد ها اتفاقی نیست و با هدف معرفی عربستان به عنوان یک کشور مدرن می باشد.

(<https://www.isna.ir/news/1401102819607>)

۴.۳ جذب ستارگان ورزشی

آنچه بیش از همه در خصوص سرمایه گذاری عربستان در ورزش توجه همگان را به خود جلب می کند جذب فوق ستاره های دنیای فوتبال است. به نظر می رسد جام جهانی قطر و تاثیرات فراوان این تورنومنت یک ماهه جام جهانی در شناخت قطر و معرفی این کشور کوچک خلیج فارس به جهانیان تلنگری برای شیوخ عرب جهت سرمایه گذاری در حوزه ورزش به خصوص فوتبال بود. پس از جام جهانی قطر کریستیانو رونالدو برنده ۵ توپ طلای جهان نخستین فوق ستاره فوتبال بود که سال ۲۰۲۲ به تیم النصر عربستان پیوست. علاوه بر رونالدو کریم بنزما برنده توپ طلا از رئال مادرید و انگلو کانتیه از چلسی هر دو به تیم الاتحاد عربستان پیوستند. سرخیو راموس، جردن هندرسون، کالیدو کولیبالی، سادیو مانه، از جمله بازکنان مطرحی هستند که به عربستان نقل مکان کردند. از سوی دیگر در مفاد قرار داد

بازیکنانی نظیر رونالدو و بنزما تعهداتی مبنی بر معرفی عربستان به عنوان یک مقصد گردشگری قید گردیده است.

۵.۳. یک‌تازی عربستان در ورزش‌های الکترونیکی

در سال ۲۰۲۲ دولت عربستان سعودی (Savvy Gaming Group Facet) و (ESL Gaming) را به عنوان دو برند با ارزش ورزش‌های الکترونیکی را به تصاحب درآورد. عربستان سعودی در زمینه ورزش‌های الکترونیکی بسیار فعال بوده و نمونه بارز آن سرمایه‌گذاری در چندین شرکت و بازسازی و میزبانی از بزرگ‌ترین رویداد بازی‌های الکترونیکی جهان و سرمایه‌گذاری در بازارهای روبه رشد ورزش‌های الکترونیکی می‌باشد. (<https://www.alef.ir/news/4001209087.html>)

۴. اهداف عربستان از سرمایه‌گذاری در حوزه ورزش

۱.۴. دستیابی به قدرت نرم

امروزه افکار عمومی یکی از اجزای مهم در تصمیم‌گیری کشورها در حوزه‌های مختلف به حساب می‌آید و کشورها نمی‌توانند همچون گذشته تنها بر مبادلات بین دولتی در قالب دیپلماسی سنتی تکیه کنند. به همین دلیل تمرکز سیاست خارجی را بر دیپلماسی عمومی تغییر داده‌اند. به عبارت دیگر، در دیپلماسی عمومی مخاطب برنامه‌ها را مردم، نخبگان سیاسی، فرهنگی و در مجموع جمعیتی غیر از مسوولان دولتی تشکیل می‌دهند و در این زمینه از ابزارهای مختلفی مانند تبلیغات رسانه‌های جمعی و تاثیرگذاری فرهنگی استفاده می‌کنند. در واقع دولت‌ها سعی دارند با استفاده از دیپلماسی عمومی که برآیند سه بخش تبادل فرهنگی، دیپلماسی فرهنگی و پخش رسانه‌ای است، افکار عمومی را با خود همراه کنند تا برای رسیدن به اهداف سیاست خارجی خود با مشکلات کمتری مواجه شوند. البته در نظام بین‌الملل، کشورها به دنبال افزایش قدرت سیاسی، توسعه اقتصادی، جایگاه و منزلت خود نیز هستند و برای نیل به این اهداف از ابزارهای مختلفی استفاده می‌کنند. یکی از ابزارهای موثری که در عرصه روابط بین‌الملل نقش برجسته‌ای دارد، قدرت نرم است. قدرت نرم که مبتنی بر ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی کشورهاست؛ محصول و نتیجه تصویرسازی مثبت، ارایه چهره موجه از خود، کسب اعتبار در افکار عمومی داخلی و خارجی، تاثیرگذاری غیرمستقیم بر دیگران و اراده دیگران را تابع خویش ساختن است. <https://www.taadolnewspaper.ir> قدرت نرم

می تواند جلوه مثبتی از فرهنگ و سیاست کشورها در اذهان جهانیان ایجاد کند. هدف مستقیم در قدرت نرم، تاثیر بر باورهاست و اساس قدرت نرم در ارزش ها، فرهنگ، نحوه رفتار با هر کشور در سطح ملی، منطقه ای یا بین المللی و ایجاد حس مشروعیت برای اهداف بین المللی یک کشور ایجاد شده است. جذابیت های ورزش و کسانی که در این عرصه به رقابت می پردازند موجب شده تا ورزش بستر مناسبی برای عرضه ارزش ها، آرمان ها و خصایص برجسته ملی یک کشور به سایر جهانیان باشد؛ بنابراین یکی از منابع قدرت نرم کشورها ورزش است. در این چارچوب، کارکردهای بین المللی ورزش، آن را به منزله یک منبع قدرت نرم به ابزار سیاست خارجی و دیپلماسی عمومی تبدیل کرده بطوری که کشورها سعی دارند از ورزش - به ویژه رویدادهای بزرگ ورزشی بین المللی همچون جام جهانی فوتبال با بازی های المپیک - برای اهداف گسترده خود در خصوص ارتقای تصویر و منزلت بین المللی استفاده کنند. ورزش امروزه ابزاری برای قدرت نرم عربستان سعودی است جذب ستارگان بزرگ دنیای فوتبال نشان می دهد که چگونه ثروت کشورهای حاشیه خلیج فارس، به ویژه عربستان سعودی، چشم انداز ورزشی را تغییر می دهد و پرسش های جدیدی در مورد رابطه ورزش و سیاست ایجاد می کند. در طول دهه گذشته، ریاض آگاهانه تصمیم گرفته است تا از ورزش به عنوان ابزاری برای اثبات قدرت نرم خود استفاده کند تا از وضعیت فعلی خود نزد افکار عمومی خارج شده و در صحنه جهانی به رسمیت شناخته شود. <https://rasadkhone.ir> تردیدی نیست که سعودی ها با هزینه کردهای سنگین خود در حوزه ورزشی تا حد زیادی به دنبال ایجاد "جذابیت" برای کشورشان در عرصه بین المللی هستند. به بیان ساده تر، عربستان سعودی سعی دارد تا خود را در قامت یک کشور مدرن و جذاب به مردم سراسر جهان معرفی کند و در این زمینه، استفاده از اهرم ورزش را بسیار مساعد می بیند. سعودی ها سعی دارند تا با بهره گیری از قدرت نرم تصویر سنتی که از آن ها در عرصه بین المللی ایجاد شده و تا حدی ماهیتی عقب مانده و بعضا منفی و ناقص حقوق بشر دارد را از بین ببرند و از یک عربستان جدید که برای بسیاری از انسان ها جذاب است، رونمایی کنند. تردیدی نیست که حضور ستاره های مطرح جهان ورزش در عربستان می تواند حد قابل ملاحظه ای از این جذابیت را برای سعودی ها ایجاد کند. <https://www.iranjib.ir/shownews/110667>

۲.۴ اهداف شخصی و تلاش جهت تحقق اهداف چشم انداز ۲۰۳۰

بخش مهم تحرکات عربستان سعودی در حوزه ورزش را باید ناشی از اهداف، طرح ها و بلند پروازی های محمد بن سلمان ارزیابی کرد وی در قالب چشم انداز ۲۰۳۰ خود سعی دارد تا با ایجاد تغییرات گسترده خود را در قامت رهبر سیاسی که توانسته در تاریخ عربستان ایجاد گر یک نقطه عطف باشد به جهانیان معرفی نماید. مسئله ای که تا حد زیادی ناشی از موقعیت ضعیف داخلی محمد بن سلمان می باشد در واقع تغییر روند پادشاهی عربستان از سوی ملک سلمان و انتقال شیوه سنتی فرزندان موسس پادشاهی سعودی به پسر ملک سلمان از همان آغاز سیلی از دشمنی های داخلی را درباره دربار سلطنتی عربستان علیه محمد بن سلمان به راه انداخت و حتی اخباری از ایجاد برخی شورش های داخلی و تلاش های ترور علیه وی منتشر شده است در این فضا محمد بن نایف ویلعهده پیشین عربستان از کرسی ولیعهدی عزل و بن سلمان جای آن را گرفت. <https://www.mizanonline.ir/> در این فضا و باتوجه به تشدید رقابت های جناحی در عربستان شاهد آن هستیم که بن سلمان راهی ندارد جز اینکه حمایت افکار عمومی در کشورش به ویژه قشر جوان را به سمت خود جلب نماید مسئله ای که در سایه فشار های خارجی دولت های غربی به بن سلمان به ویژه از ناحیه دولت آمریکا از اهمیت مضاعفی برخوردار می گردد. لذا بن سلمان با عملیاتی کردن تلاش های گسترده جهت تبدیل عربستان به یک کشور مدرن و روبه جلو قصد دارد فشار های سیاسی علیه خود را بکاهد. از این رو محمد بن سلمان در لوای تمامی اقداماتی که در ماه های اخیر به ویژه در صحنه ورزش عربستان شاهد بوده ایم تحکیم موقعیت سیاسی و اجتماعی خود را نیز در دستور کار قرار داده است. بن سلمان جهت دستیابی به اهداف کلان خود نیاز به این دارد تا عربستان سعودی را به مثابه کشوری که مدرن و از حیث بین المللی رقابت پذیر است و بیش از اینکه هویت دینی داشته باشد، هویت ملی دارد، به جهانیان معرفی کند. در این چهارچوب ماهیت ورزش علی الخصوص فوتبال به عنوان ورزشی که توجهات مختلف و گسترده بین المللی را به خود جذب می کند و نوعی اتحاد را میان افراد با دیدگاه های مختلف ایجاد می کند سبب شده تا رژیم سعودی و شخص بن سلمان، این عرصه را عرصه ای مهم جهت پیشبرد دستورکارهای خود ارزیابی کنند.

۳.۴ متنوع‌سازی منابع درآمدی پادشاهی سعودی

درآمد نفتی به عنوان بزرگترین درآمد عربستان سعودی، این کشور و برنامه های توسعه ای آن را به بازارهای جهانی نفت و افت و خیز آن وابسته کرده است. صعود و نزول درآمد نفتی، عربستان سعودی را به مانند همه کشورهای نفتخیز خاورمیانه دچار تنش های شدید می کند و به برنامه های توسعه ای و اقتصادی این کشور ضربه می زند. راه حل، قطع وابستگی به درآمد نفتی و فعال سازی بخش های غیرنفتی برای درآمدزایی تعیین شده است. سیاری از تحلیلگران پیش بینی می کنند نفت در آینده جهان جایی ندارد و به زودی از عرصه اصلی انرژی کنار گذاشته می شود. در نتیجه قیمت آن نیز از رقم حدود ۸۰ دلار فعلی به زیر ۱۰ دلار سقوط خواهد کرد. یک دلیل این است که در سال های آینده و همزمان با جهش تولید و ارزان سازی منابع انرژی پاک، تقاضا برای نفت کاهش می یابد و کمتر از عرضه می شود. در نتیجه قیمت نفت نیز کمتر و کمتر می شود. براساس این دیدگاه، آینده نفت خام در جهان چیزی شبیه زغال سنگ خواهد بود. با اینکه وجود دارد و مصرف می شود اما در اولویت نیست پس قیمت بالای نفت خام که هم اکنون در جهان شاهد هستیم یک استثناست و به زودی به پایان می رسد و قیمت نفت نزولی خواهد شد. <https://diyarmirza.ir/1402/05/> در نتیجه باید از قیمت فعلی و بالای نفت خام نهایت استفاده را برد و تا می توان نفت فروخت و درآمد کسب کرد و در بخش های غیرنفتی سرمایه گذاری کرد تا این بخش ها را به درآمدزایی رساند. سعودی ها تلاش دارند تا زمان وابستگی جهان به نفت خام و تا زمانی که قیمت آن بالاست؛ به صورت حداکثری به فروش آن اقدام کنند و بیشترین درآمد ممکن را کسب کنند قبل از اینکه وابستگی جهان به نفت کاهش یابد و قیمت این سوخت سقوط کند. رهبران سعودی تلاش می کنند با فعال سازی همه بخش های اقتصادی غیرنفتی و قطع وابستگی به خام فروشی نفت، از یک سو به مطالبات اقتصادی داخلی و از سوی دیگر به مطالبات اجتماعی - فرهنگی نسل جدید برای داشتن جامعه ای باز پاسخ داده شود. محمد بن سلمان ولیعهد سعودی و مجری چشم انداز ۲۰۳۰ به دنبال ارتقای جهشی اقتصاد کشورش از طریق اجرای طرح های بزرگ فرهنگی، ورزشی، گردشگری است. این مأموریت علاوه بر اصلاحات در بخش های اقتصادی، نیازمند باز کردن فضای اجتماعی - فرهنگی - ورزشی است. در صورت موفقیت طرح های ورزشی، نه تنها اقتصاد این کشور با جهش بزرگ در درآمدزایی و رشد اقتصادی و تولید ناخالص داخلی روبه رو می شود بلکه رضایت اکثریت مردم را نیز کسب خواهد کرد. کشور عربستان در حوزه ورزش سالهاست که شاهد ورود سرمایه های بزرگ می باشد. از یک سو به

دنبال کارگیری گول‌های حوزه مدیا مانند دیزنی یا الیگارش‌های روسی مثل آبراموویچ و از طرف دیگر در ورزش فوتبال، شاهد به کارگیری ستاره‌های دنیای فوتبال و یا خرید سهام باشگاه‌های بزرگ و پرطرفدار جهان می‌باشد. گلف، یک تورنمنت تحت کنترل عربستان سعودی با پی‌جی‌ای تور آمریکایی در حال ادغام است. پادشاهی سعودی در اتومبیل‌رانی حامی فرمول ۱ است، در کشتی و بوکس معاملاتی دارد و به ورزش‌های زمستانی و ورزش‌های الکترونیکی چشم دوخته است. به هر ترتیب، سرمایه‌گذاری عربستان نشانه‌ای از ورود یک جریان پول نهادی به ورزش است. عربستان سعودی به عنوان کشور حامی مسابقاتی نظیر فرمول یک و؛ در حال انجام معاملاتی در مسابقات کشتی و بوکس است و به ورزش‌های زمستانی و ورزش‌های الکترونیکی چشم دوخته است. نباید این تصور شکل بگیرد که این نسخه‌ای مدرن از خانواده سلطنتی عرب است که اسب‌های مسابقه‌ای را که توجه آنها را جلب می‌کند، خریداری می‌کنند. طرح عربستان سعودی مورد حمایت دولت و بسیار سیستماتیک است. سعودی‌ها، ورزش را راهی برای سرمایه‌گذاری مجدد درآمدهای نفتی و تسریع اصلاحات در داخل کشور با ایجاد صنعت خدماتی وسیع و تقویت گردشگری می‌دانند گسترش یک فرهنگ ورزشی جهانی و مصرف‌محور به عربستان سعودی کمک کند تا بتواند هنجارهای اجتماعی را از اقدامات محافظه‌کارانه و سرسختانه مذهبی دور سازد. <https://donya-e-eqtesad.com> ولخرجی عربستان در حوزه ورزش در سال‌های اخیر، منعکس‌کننده افزایش جریان ورود سرمایه به این بخش و تاثیر مثبت ورزش بر اقتصاد سعودی‌ها است.

۴.۴ شیوه بازیگری جدید در حوزه ژئوپلیتیک

در این چهارچوب سعودی‌ها که کشورشان در یک منطقه از جهان قرار گرفته عملاً سعی دارند که میزان قدرت سخت خود بکاهند و دیگر اهرم‌های قدرت به ویژه در حوزه قدرت نرم و هوشمند را فعال نمایند. بر پایه همین منطق عربستان دست به تنش‌زدایی از روابط خود با ایران زد و روند‌های تنش‌زدایانه گسترده دیگری را نیز در منطقه دنبال می‌کند. عربستانی‌ها قصد دارند از منطقه‌ای خود نیز این مسائل را به اهرم قدرت خود تبدیل کنند. و رقبایشان را به عقب برانند. به نظر می‌رسد عربستانی‌ها به طور خاص الگو کره شمالی و جنوب را در ذهن می‌پرورانند. آنچه محرض و مشخص است این است که عربستان در منطقه‌ای بیشتر کشورهای آن از درگیری‌های ایدئولوژیک رنج می‌برند به دنبال تبدیل شدن به یک قطب اقتصادی با شاخص‌های رفاهی بالاست از این رو مسائل حوزه امنیت ملی عربستان به مسائل

جهانی گره خورده است. در این رهگذار عربستان سعی دارد در قیاس با رقبای منطقه ای خود این مدل کنشگری را به نمایش گذاشته و اهرم های تازه ای از قدرت را علیه آن ها با نگاهی بلند مدت فعال سازد. از سوی دیگر عربستان سعودی و امریکا دو کشور هم پیمان و شریک به شمار می آیند. با این حال در ۱۰ سال اخیر اتفاقات زیادی رخ داد که این رابطه را دستخوش تغییر و تجدیدنظر کرد. (STANIS ELSBORG, 2022:6). انتقال امریکا از یک کشور مصرف کننده کامل نفت به یکی از سه کشور بزرگ تولیدکننده نفت خام جهان، کاهش شدید وابستگی امریکا به نفت سعودی و خلیج فارس، انتقال اولویت سیاسی - امنیتی - اقتصادی امریکا به شرق آسیا و چین و کاهش اهمیت و اولویت خلیج فارس برای امریکا مهمترین تغییرات هستند. نشانه های این تغییرات را می توان در خروج امریکا از افغانستان و واکنش امریکا به بحران سوریه، جنگ در یمن و تقابل ایران - عربستان سعودی می توان مشاهده کرد. به نظر می رسد سران سعودی به این نتیجه رسیده اند که نمی توانند به مانند گذشته بر تعهدات امنیتی - نظامی امریکا در برابر منطقه حساب کنند و باید به دنبال طرح های جدیدی باشند.

۵.۴ برندسازی ملی

برند سازی ملی، یکی از ابزارهای اجرایی در راستای افزایش و تعمیق قدرت نرم به شمار می رود. برند سازی ملی را می توان به صورت ساده تر و در سطحی پایین تر به مثابه یک برند لوازم خانگی و یا نوشیدنی در نظر گرفت. عموماً افراد با نام بردن از کشور ژاپن به یاد کیفیت، نظم و وقت شناسی می افتند. کشور آلمان کیفیت فناوری و کشور برزیل فوتبال و قهوه را برای مخاطبان سراسر دنیا تداعی می کند. مفهوم برند سازی ابتدا توسط بازیگران غیر دولتی و شرکت های غیر تجاری و بر اساس مفاهیم و مولفه های موجود در علم اقتصاد مطرح شد در این روش با استفاده از ابزارهای تبلیغاتی تلاش می شود با برجسته کردن مولفه ها و عوامل ماهوی آن را به شهرت جهانی برسانند. بر این اساس بود که برند سازی در سطح موضوعات دولتی به برند سازی ملی معروف گردید. ماهیت تنش زا ورقابتی منطقه خاورمیانه تاثیر تعیین کننده و بسزایی بر وضعیت و رویکرد های کشورهای این منطقه داشته است. به گونه ای که برند خاورمیانه عموماً محدود به نفت و منابع انرژی، درگیری نظامی، عقب افتادگی، و توسعه نیافتگی و البته تروریسم شده است. <https://www.fararu.com/> مجموعه این عوامل سبب گردیده که کشورهای این حوزه به منظور عرض اندام جهانی و به کار گیری قدرت نرم دچار مشکلات فراوانی باشند. با این حال در سال های اخیر برخی کشورهای عربی خاورمیانه نظیر

امارات متحده عربی، قطر و عربستان سعودی اقدام به راه اندازی سازو کار های مبتنی بر قدرت نرم به ویژه برندسازی ذیل دیپلماسی عمومی کرده اند تا بتوانند از رقابت های تنش زا رهایی یافته و تصویر و برند کشور خود را در عرصه جهانی فارغ از ماهیت تصویر شده خاورمیانه نشان دهند. عربستان سعودی یکی از کشورهایی است که در قالب توسعه پایدار اقدام به طراحی برنامه ملی در راستا رسیدن به جایگاه مطلوب در ساختار جهانی نموده است. ایده پردازی های محمد بن سلمان جهت توسعه پایدار چیزی فراتر از نشان دادن عربستان به عنوان کشوری صرفاً نفت خیز می باشد از میان روش ها و استراتژی های مرتبط با برند سازی در عربستان ورزش و رویداد های مرتبط با ورزش یکی از راهبرد های شاخص این کشور جهت دست یابی به اهداف ۲۰۳۰ می باشد. ریاض با سرمایه گذاری های عظیم در حوزه ورزش علی الخصوص فوتبال توانسته است به هر قیمتی خود را در دید جهانیان قرار دهد. در این راستا با به کار گیری بازیکنان شاخص دنیای فوتبال و اقامت افراد و ورزشکاران مشهور در این کشور دیگر نمی توان عربستان را کشوری نا امن دانست. به عبارت دیگر ریاض با سرمایه گذاری های کلان در حوزه ورزش و به ویژه فوتبال و به کارگیری ستاره های مطرح و شناخته شده توجه اذهان عمومی را به خود جلب نموده است و از این به بعد سیاست های عربستان صلح آمیز و در راستای پیشرفت دیده خواهد شد. بهره مندی از ظرفیت های فوتبال تنها بخشی از فرایند برند سازی ورزشی در عربستان می باشد میزبانی رویداد های ورزشی و رفت و آمد ورزشکاران و کمیته های فنی به این کشور خود به نقل روایات از این کشور می پردازد. میزبانی رخدادهای مهم دنیای ورزش نظیر مسابقات وزنه برداری، رالی داکار، و... همگی سبب تغییر چهره عربستان به عنوان یک کشور دوستدار ورزش و حامی صلح می شود. <http://www.irdiplomacy.ir/fa> نکته برخاسته از این مسئله برخاستن پیام و رساندن آن به مخاطبین جهانی است. عربستان به دنبال است با تکیه بر ابزار های ورزشی غبار از چهره تیره و مخدوش نفتی خود برداشت های خاورمیانه ای بزداید و تصویری از یک کشور مدرن و جذاب در سطح دنیا ارائه نماید.

۵. نتیجه گیری

بخش ورزش یکی از ارکان حیاتی چشم انداز عربستان سعودی ۲۰۳۰ است. این کشور به دنبال آن است با بهره گیری از پتانسیل ها و قابلیت های موجود در رقابت های ورزشی از طریق میزبانی مسابقات و میعاد های بین المللی بزرگ و به کار گیری ورزش کاران مطرح و

شهره در دنیا بر اعتبار و پرستیژ بین المللی خود بیفزاد. استفاده از ورزشکاران مطرح جهت معرفی عربستان به تمام مردم دنیا، و میزبانی از تماشاگران سبب شناخته شدن این کشور به عنوان کشور امن و صلح طلب خواهد شد. عربستان سعودی با آگاهی از محدود بودن منابع انرژی به دنبال سرمایه گذاری در بخش ورزش جهت متنوع سازی منابع در آمدی است. از سوی دیگر عربستان در منطقه ای بیشتر کشور های آن از درگیری های ایدئولوژیک رنج میبرند به دنبال تبدیل شدن به یک قطب اقتصادی با شاخص های رفاهی بالاست از این رو مسائل حوزه امنیت ملی عربستان به مسائل جهانی گره خورده است. در این رهگذار عربستان سعی دارد در قیاس با رقبای منطقه ای خود این مدل کنشگری را به نمایش گذاشته و اهرم های تازه ای از قدرت را علیه آن ها با نگاهی بلند مدت فعال سازد. عربستان سعودی بایده توسعه پایدار اقدام به طراحی برنامه ملی در راستا رسیدن به جایگاه مطلوب در ساختار جهانی نموده است. ریاض با سرمایه گذاری های کلان در حوزه ورزش و به ویژه فوتبال و به کارگیری ستاره های مطرح و شناخته شده توجه اذهان عمومی را به خود جلب نموده است و از این به بعد سیاست های عربستان صلح آمیز و در راستای پیشرفت دیده خواهد شد. بهره مندی از ظرفیت های ورزشی به ویژه فوتبال تنها بخشی از فرایند برند سازی ورزشی در عربستان می باشد میزبانی رویداد های ورزشی و رفت و آمد ورزشکاران و کمیته های فنی به این کشور خود به نقل روایات از این کشور می پردازد. میزبانی رخداد های مهم دنیای ورزش نظیر مسابقات وزنه برداری، رالی داکار، و... همگی سبب تغییر چهره عربستان به عنوان یک کشور دوست دار ورزش و حامی صلح می شود.

کتابنامه

- آدمی، علی، مشتاقی، الله کرم (۱۳۹۹)، الگو های سیاست خارجی عربستان سعودی بر اساس چشم انداز ۲۰۳۰، فصلنامه مطالعات دنیای اسلام، دوره ۲ شماره ۵ آذر ۱۳۹۹.
- استوارت موری (۱۴۰۱)، دیپلماسی ورزشی، انتشارات سروش.
- اسدی، علی اکبر (۱۳۹۵)، سیاست خارجی تهاجمی و سیاست داخلی عربستان، فصلنامه روابط خارجی، سال ۸، شماره ۱، بهار ۱۳۹۵.
- بزرگمهری، مجید، نوروزی، مریم (۱۳۹۸)، شکل گیری سیاست خارجی در عربستان سعودی عوامل درونی اثر گذار، فصلنامه روابط بین الملل، دوره نهم، شماره دوم، شماره پیاپی سی و دوم تابستان ۱۳۹۸.
- تهذیبی، خادم علی (۱۴۰۰)، بررسی نقش و تاثیر دیپلماسی ورزشی در روابط بین الملل، فصلنامه بین المللی پژوهش ملل، دوره ۶ شماره ۶۹، پائیز ۱۴۰۰.

التیامی نیا، رضا، محمدی عزیزآبادی، مهدی (۱۳۹۴)، نقش تبعی و تسریع کننده ورزش در فراهم کردن شرایط صلح در بین دولت ها، فصلنامه تحقیقات سیاسی بین المللی، شماره ۲۲ بهار ۱۳۹۴ صص ۱۷۹-۱۴۹.

جوادی پور، راسخ، محمد، نازنین (۱۳۹۸)، نقش ورزش و توسعه دیپلماسی ورزشی در پیشبرد سیاست های فرهنگی-اجتماعی و روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مدیریت ورزشی دوره ۱۱ شماره ۲ تابستان ۱۳۹۸ صص ۲۳۴-۲۱۹.

چناری، امین رضا و همکاران (۱۴۰۱)، شناسایی موانع توسعه دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۵۸ زمستان ۱۴۰۱.

حسن پور قادی، رضا، دوستی، مرتضی (۱۴۰۰)، جایگاه دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی ایران پس از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷، فصلنامه مدیریت ورزشی، دوره ۱۳، شماره ۲، صص ۶۱۶-۵۸۱، تابستان ۱۴۰۰.

رستمی، فرزاد، پلونده، حسین (۱۴۰۱)، سنجش ارتباط بین دیپلماسی ورزشی و پرستیژ بین المللی کشورها مطالعه موردی میزبانی قطر برای جام جهانی قطر ۲۰۲۲، فصلنامه سازمان های بین المللی، سال ۵ شماره ۲ پیاپی ۱۵ تابستان ۱۴۰۱.

سیمبر، رضا و همکاران، تاثیر دیپلماسی ورزشی بر قدرت نرم در نظام بین الملل، ۱۳۹۴
شاه رضایی، فاطمه، شیرزادی، رضا (۱۳۹۴)، نقش ورزش در گسترش مناسبات بین المللی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۲-۱۳۷۶)، ۱۳۹۴.

شریعی فیض آبادی، مهدی (۱۳۹۸)، مطالعه تطبیقی دیپلماسی ورزش در توسعه روابط خارجی ایران و کشورهای منتخب، فصلنامه علمی دانش سیاسی سال پانزدهم شماره اول (پیاپی ۲۹) بهار و تابستان ۱۳۹۸ صص ۱۲۵-۱۴۸.

صباغیان، علی (۱۳۹۴)، دیپلماسی ورزشی، فصلنامه مطالعات فرهنگ ارتباطات، سال ۱۶، شماره ۳۱ پائیز ۱۳۹۴.
محمدی عزیز آبادی، مهدی (۱۳۹۶)، جایگاه ورزش در سیاست داخلی و بین المللی برای ایجاد صلح و دوستی، فصلنامه سیاست، سال چهارم تابستان ۱۳۹۶ صص ۱۲۳-۱۱۳.

موسوی، شیمیا و همکاران (۱۴۰۱)، نقش دیپلماسی ورزشی در ارتقا تعاملات بین المللی نظریه داده بنیاد، فصلنامه مدیریت ورزشی دوره ۱۴، شماره ۷۲، خرداد و تیر ۱۴۰۱.

نجابت، رضا، کوشکی، محمد صادق (۱۳۹۷)، مولفه های موثر بر سیاست خارجی عربستان در قبال ایران از ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷، فصلنامه پژوهش های سیاسی بین المللی سال ۹ شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۷.

Aaron Ettinger, Saudi Arabia, sports diplomacy and authoritarian capitalism in world politics, April 2023.

Lujain Alotaibi Middle East Politics & Diplomacy Saudi Arabia The Gulf, December 2, 2022

STANIS ELSBORG. The Saudis in sport: Ambitions much larger than sportswashing, PtGARTICLE 27.10.2022

جایگاه ورزش و توسعهٔ دیپلماسی ورزشی ... (حدیث بهرامی و فرزاد رستمی) ۴۷

<https://rc.majlis.ir/fa/news/show/1772833>

<http://www.irdiplomacy.ir/fa>

<https://diyarmirza.ir/1402/>

<https://www.mizanonline.ir/>

<https://www.fararu.com/>

<https://donya-e-eqtasad.com/>

<https://diyarmirza.ir/1402/05/>

<https://www.taadolnewspaper.ir>

<https://rasadkhone.ir/>

<https://www.taadolnewspaper.ir>

<https://www.isna.ir/news/1401102819607>

<https://www.alef.ir/news/4001209087.html>

<https://www.isna.ir/news/1401102819607>

<http://irdiplomacy.ir/fa/news/2021026>

<https://rc.majlis.ir/fa/news/show/1772833>

